



مركز جهانی علوم اسلامی
جمهوری اسلامی ایران - قم - ۱۳۵۸

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

بررسی تفاوت دیه زن و مرد از دیدگاه فریقین

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته فقه و معارف اسلامی

نگارش: محمد جواد عرفانی

استاد راهنما: حجة الاسلام و المسلمین آقای سید کاظم مصطفوی نیا

استاد مشاور: حجة الاسلام و المسلمین آقای محمد حسنی

خرداد ۱۳۸۵

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی
شماره ثبت: ۲۹۶
تاریخ ثبت:

- مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه، به عهده نویسنده می باشد.
- هرگونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع، بلااشکال است و نشر آن در داخل کشور منوط به اخذ مجوز از مرکز جهانی علوم اسلامی است.



تقدیر و تشکر

با سپاس و شکر گذاری در محضر ایزد منان، لازم میدانم از مسئولین محترم و دلسوز مرکز جهانی علوم اسلامی، به ویژه مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی که جهت رشد فکری و ارتقای سطح علمی و فرهنگی طلاب، دلسوزانه زحمات را متقبل می شوند، و مخصوصاً از برادرانی که در امور پایان نامه مسئولیت دارند و ایفای وظیفه می کنند تقدیر و تشکر کنم و اجر همه این عزیزان با ایزد منان. هم چنین از اساتید محترم، حجت الاسلام والمسلمین سید کاظم مصطفوی که راهنمایی این رساله را به عهده داشت و زحمات فراوان را متحمل گردید و حجت الاسلام آقای محمد حسینی که به عنوان استاد مشاور زحماتی مخلصانه را در جهت ارتقای کمی و کیفی این رساله کشیده است تقدیر و تشکر می کنم و از خداوند بزرگ توفیقات روزافزون را در امور علمی، فرهنگی و معنوی، برای این بزرگواران مسئلت دارم.

اهداء.

تقديم به آخرين سفير وحى الهى، نبى مكرم اسلام،
محمد مصطفى كه درود و رحمت خدا براو و اهلبيت
طاهرينش و فرزند بزرگوارش، امام جعفر صادق (عليه
السلام) با اين اميد كه توفيق شناخت كامل از سيره
علمى، فرهنگى و معنوى آنها نصيب ماگردد و بتوانم
در پرتو آن، رسالت و مسؤليت خويش را در جهت
نشر فرهنگ اصيل اسلامى و خدمت گذارى در مكتب
امام صادق (ع) به نحو احسن انجام بدهم، انشاء ...
تعالى.

چکیده:

این پژوهش با یک مقدمه، سه فصل و نتیجه گیری کلی، به پایان رسیده است. که در مقدمه به طرح تحقیق (بیان مسئله، ضرورت، اهداف، سازمان دهی و... اشاره شده است. در فصل اول، معنی و مفهوم «دیه»، سیر تاریخی آن و هم چنین ماهیت فقهی و حقوقی دیه بیان شده است؛ که دیه جنبه کیفری و مجازات دارد؟ یا جنبه تعویض و جبران خسارت؟

با پژوهش به عمل آمده به این نتیجه رسیدیم؛ «دیه» در لغت، معنای مضیق تر نسبت به «دیه»، در اصطلاح فقهای اسلامی دارد و اکثر فقهاء معنی عامی را برای «دیه» در نظر گرفته اند، و هم چنین ثابت شد که «دیه» در جوامع قبل از اسلام هم وجود داشته است، که با آمدن دین مبین اسلام ضوابط و مقررات خاص به خود گرفته است و همین طور ماهیت فقهی و حقوقی «دیه» بررسی شد که این موضوع شدیداً مورد اختلاف حقوق دانان و فقهاء قرار گرفته است که با پژوهش به عمل آمده پیرامون معنی و مفهوم دیه در لغت و در اصطلاح فقهاء و با توجه به تعریف مجازات و اوصاف آن و بررسی دیدگاه حقوق دانان و فقهای مذاهب اسلامی می توان گفت «دیه» به عنوان جبران خسارت اقتصادی که بر مجنی علیه وارد می شود پرداخت می شود و ماهیت مجازات ندارد.

در فصل دوم، تفاوت دیه زن و مرد از دیدگاه فقه شیعه و فقه اهل سنت و دیه «جنین» مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته است، که در نتیجه معلوم شد، تفاوت «دیه» در زن و مرد چه در اعضا و چه در نفس، امری است انکار ناپذیر البته در اعضا تا حد ثلث دیه زن و مرد مساوی می باشد در بالا تر از ثلث دیه زن نصف دیه مرد محسوب می شود، اما دیه «جنین» قبل از دمیده شدن روح، مؤنث باشد یا مذکر هیچ تفاوت ندارد ولی بعد از دمیده شدن روح، دیه مذکر و مؤنث متفاوت است.

فصل سوم، در راستای پاسخ گویی به اشکالات و شبهات که به بهانه دفاع از حقوق زن، تحت عنوان ظلم، تبعیض، بی عدالتی و... ایجاد شده است تدوین گردیده و نتیجه پژوهشی که صورت گرفته است این شد، که تفاوت های حقوقی بین زن و مرد، بدون شک متناسب با تفاوت های تکوینی و طبیعی است که خداوند در وجود زن و مرد قرار داده است، و هر گونه تفاوت اعم از حقوقی و غیر حقوقی که در زن و مرد مشاهده می شود، نه ظلم است، نه تبعیض، نه برتری مردان محسوب می شود و نه پست انگاری زنان، بلکه عدم این تفاوتها و یکسان انگاری زن و مرد در همه موارد و تشابه حقوق آنان، عین ظلم و بی عدالتی و تبعیض خواهد بود؛

تفاوت دیه که موضوع رساله می باشد، با توجه به وظایف و مسئولیت اقتصادی زن و مرد از طرف شارع مقدس صورت گرفته است، نه به لحاظ برتری مردان بر زنان؛ زیرا «دیه» به معنی ارزش و قیمت گذاری انسان نیست، آنچه که معیار انسانیت و ارزش و برتری انسان در نزد خدا محسوب می شود تقوای الهی است که در قرآن با صراحت بیان شده است و در آن هیچ تفاوت بین زن و مرد وجود ندارد.

فهرست مطالب

مقدمه: طرح تحقیق

- ۱- بیان مسئله ----- ۲
- ۲- سؤال اصلی: ----- ۴
- ۳- سؤالهای فرعی ----- ۴
- ۴- فرضیه پژوهش ----- ۴
- ۵- هدف پژوهش: ----- ۴
- ۶- اهمیت و ضرورت پژوهش و فایده آن. ----- ۵
- ۷- سابقه پژوهش ----- ۵
- ۸- نوآوری و جنبه جدید بودن پژوهش ----- ۶
- ۹- روش گردآوری اطلاعات و داده های پژوهش ----- ۶
- ۱۰- قلمرو پژوهش (زمانی، مکانی و موضوعی) ----- ۶
- ۱۱- سازمان دهی پژوهش ----- ۷

فصل اول: مفاهیم و کلیات

- مبحث اول: معنی و مفهوم دیه . ----- ۹
- گفتار اول - «دیه» در لغت. ----- ۹
- الف - معنی لغوی دیه. ----- ۹
- ب - لغات مترادف با دیه: ----- ۱۰
- گفتار دوم: دیه در اصطلاح فقهای مذاهب اسلامی. ----- ۱۲

الف- ديه، در اصطلاح فقهای شیعه:	۱۲
ب- ديه در اصطلاح فقهای عامه.	۱۵
۱- فقهای حنفی:	۱۵
۲- فقهای شافعی:	۱۶
۳- فقهای حنبلی:	۱۶
۴- فقهای مالکی:	۱۷
نتیجه کلی:	۱۸
مبحث دوّم: بررسی سیر تاریخی ديه.	۱۸
مقدمه:	۱۸
گفتار اول: جوامع بشری قبل از اسلام.	۱۹
الف- عصر توخّش:	۲۰
ب- عصر پس از توخّش:	۲۰
ج- عصر جاهلیت:	۲۱
گفتار دوم- نموده‌های ديه نزد ملل ابتدائی و قبل از اسلام.	۲۴
الف- دوره باستان:	۲۴
۱- دوره باستانی مشرق زمین:	۲۴
۱-۱- مجموعه قوانین میزوبوتامی بابلی:	۲۵
۱-۱-۱- قانون اورنامو:	۲۵
۱-۱-۲- قانون بالالاما:	۲۵
۱-۱-۳- ديه در قانون حمورابی:	۲۶
۱-۲- قانون آشور:	۲۷
۱-۳- قانون فرعونى:	۲۸
ب- دول باستانی مغرب زمین:	۲۸
۱- نموده‌های ديه در قانون گذاری یونان:	۲۸
۲- نموده‌های ديه در قانون روم:	۲۹

۳۰	۳- نمودهای دیه در دوران جاهلیت:-----
۳۰	۱-۳- خون خواهی.-----
۳۰	۲-۳- قصاص-----
۳۱	۴- نوع دیه و میزان آن :-----
۳۲	مبحث سوّم: بررسی ماهیت حقوقی دیات-----
۳۲	مقدمه:-----
۳۲	گفتار اول: ثمره بحث از ماهیت دیه و تعریف مجازات.-----
۳۲	الف- ثمرات:-----
۳۴	ب- تعریف کیفر و مجازات:-----
۳۶	ج- اوصاف مجازات:-----
۳۸	گفتار دوّم: مقایسه دیات با مسؤولیت کیفری و مسؤولیت مدنی.-----
۳۸	الف) دیه و ماهیت کیفری:-----
۴۱	ب) دیه و مسؤولیت مدنی-----
۴۱	۱- ارکان و خصوصیت مسؤولیت مدنی.-----
۴۳	۲- مقایسه دیه با مسؤولیت مدنی-----
۴۳	۱-۲- دیات و مسؤولیت قهری-----
۴۴	۲-۲- دیات و مسؤولیت قراردادی:-----
۴۶	گفتار سوّم: دیدگاه حقوق دانان-----
۴۶	الف) ماهیت جزای.-----
۴۶	۱- بیان دیدگاه:-----
۴۸	۲- دلایل مجازات بودن «دیه».-----
۴۹	ب) ماهیت غیر جزای-----
۵۵	د) تفکیک در ماهیت دیه-----
۵۸	مبحث چهارم: بررسی فقهی ماهیت دیه-----
۵۸	مقدمه:-----

- گفتار اول: ماهیت دیه خطایی از نظر فقهای مذاهب اسلامی. ----- ۶۱
- الف - فقه شیعه: ----- ۶۱
- ب) ماهیت دیه خطایی از دیدگاه فقهای عامه: ----- ۶۴
- ۱- فقهای حنفی: ----- ۶۴
- ۲- دیدگاه فقهای شافعی: ----- ۶۶
- ۳- فقه حنبلی: ----- ۶۷
- ۴- فقه مالکی ----- ۶۸
- گفتار دوم: ماهیت دیه در جنایت عمدی: ----- ۷۰
- مقدمه: ----- ۷۰
- الف): دیدگاه فقهای شیعه: ----- ۷۱
- ب) فقهای اهل سنت: ----- ۷۵
- ۱- حنفی: ----- ۷۵
- ۲- دیدگاه فقهای شافعی: ----- ۷۷
- ۳- دیدگاه فقهای حنبلی: ----- ۸۰
- ۴- دیدگاهی فقهای مالکی: ----- ۸۲
- گفتار سوم: ماهیت دیه در جنایت شبه عمد: ----- ۸۶
- مقدمه: ----- ۸۶
- الف) دیدگاهی فقهای شیعه ----- ۸۶
- ب) دیدگاهی فقهای اهل سنت: ----- ۸۷
- ۱- حنفی: ----- ۸۷
- ۲- دیدگاه فقهای شافعی: ----- ۸۹
- ۳- فقهای حنبلی: ----- ۸۹
- نتیجه گیری فصل اول: ----- ۹۵

فصل دوم: تفاوت دیه زن و مرد از دیدگاه فریقین

مقدمه:	۹۸
مبحث اول: تفاوت دیه زن و مرد از دیدگاه فقه شیعه:	۹۹
گفتار اول: تفاوت دیه در نفس:	۹۹
الف) بیان دیدگاهها:	۱۰۰
ب) بیان ادله:	۱۰۳
۱- روایات:	۱۰۳
۲- اجماع:	۱۰۵
گفتار دوم: تفاوت دیه در اعضا:	۱۰۶
مقدمه:	۱۰۶
الف) بیان دیدگاه فقها:	۱۰۸
ب) ادله تفاوت دیه در اعضا:	۱۱۸
۱- روایات:	۱۱۸
۲- اجماع:	۱۲۱
ج) اجزاء مختلف فیه:	۱۲۲
اموی سرولجیه:	۱۲۲
۲- نوک پستان زن و مرد:	۱۲۶
مبحث دوم: دیدگاه فقهای اهل سنت:	۱۲۹
مقدمه:	۱۲۹
گفتار اول: تفاوت دیه در نفس، اعضا و جراحات:	۱۲۹
الف) دیدگاه فقهای حنفی:	۱۲۹
ب) دیدگاه فقهای شافعی:	۱۳۲
ج) دیدگاه فقهای حنبلی:	۱۳۵
۱- روایات:	۱۳۷

۱۳۷	۲- اجماع:
۱۳۷	۳- قیاس:
۱۳۸	د) فقهای مالکی:
۱۴۰	گفتار دوم: مواضع اختلاف:
۱۴۰	الف) موی سر ولحیه:
۱۴۰	۱- فقه حنفی:
۱۴۲	۲- فقه شافعی:
۱۴۴	۳- فقه مالکی و حنبلی:
۱۴۵	ب) دیه ای پستان ونوک آن:
۱۴۶	۱- فقه حنفی:
۱۴۷	۲- فقه شافعی:
۱۴۸	۳- فقه مالکی:
۱۴۹	۴- فقه حنبلی:
۱۵۱	مبحث سوم: دیه جنین
۱۵۲	گفتار اول: دیه «جنین» از دید گاه فقهای شیعه
۱۵۳	دیدگاه فقها:
۱۵۸	گفتار دوم: دید گاه فقهای اهل سنت
۱۵۸	الف) فقه حنفی:
۱۵۹	ب) فقه شافعی:
۱۶۱	ج) فقه حنبلی:
۱۶۱	د) فقه مالکی:
۱۶۳	نتیجه کلی فصل دوم:

فصل سوم: حکمت و فلسفه تفاوت دیه

- مقدمه: ----- ۱۶۷
- مبحث اول: تفاوتها و اشتراکات طبیعی. ----- ۱۶۸
- گفتار اول: مفاهیم فرق، تبعیض، تساوی و تشابه: ----- ۱۶۹
- الف) فرق و تبعیض: ----- ۱۶۹
- ۱- فرق: ----- ۱۷۰
- ۲- تبعیض: ----- ۱۷۱
- ب) تساوی و تشابه ----- ۱۷۳
- گفتار دوم: مشترکات ----- ۱۷۵
- الف) مشترکات زن و مرد ----- ۱۷۶
- ۱- هویت انسانی ----- ۱۷۶
- ۲- هدف آفرینش ----- ۱۷۸
- ۳- در سعادت و کمال انسانی ----- ۱۷۹
- ۴- ارزش و کرامت انسانی ----- ۱۸۱
- گفتار سوم: تفاوتها ----- ۱۸۳
- الف) تفاوتها جسمی ----- ۱۸۳
- ۱- قلب ----- ۱۸۳
- ۲- مغز ----- ۱۸۴
- ۳- جمجمه ----- ۱۸۴
- ب) تفاوت روحی و عاطفی ----- ۱۸۵
- ۱- عواطف و احساسات ----- ۱۸۵
- ۲- تفکر و تعقل ----- ۱۸۶
- مبحث دوم: شبهات و پاسخگویی ----- ۱۸۸
- گفتار اول: شبهات و پاسخ گوی ----- ۱۸۹
- الف) عدالت خداوند متعال: ----- ۱۸۹

ب) برابری همه انسانها	۱۹۱
ج) ضعف اجماع	۱۹۴
نقد و بررسی	۱۹۵
ه) دیه حکم امضای نه حکم تأسیسی	۱۹۵
و) قصاص و دیه تبعیض علیه زنان	۲۰۰
ز) تفاوت دیه خشونت علیه زنان	۲۰۱
گفتار دوم: ارزش انسان و دیه	۲۰۳
نتیجه گیری:	۲۱۲

مقدمه

طرح تحقیق

۱- بیان مسئله

بحث حقوق زن و مرد سالها و شاید قرن‌ها است که در جوامع اسلامی و غیر اسلامی، مطرح است و در طول تاریخ، از دیدگاه‌های مختلف، موضوع بحث واقع شده است، که از یک طرف می بینیم زنان در بسیار از جوامع اسلامی به علل مختلف از جمله وجود عرف و عادات نادرست بجای مانده از عصر جاهلیت، در معرض تضییع حقوق فردی و اجتماعی، قرار گرفته و می گیرند به طور که عده تفاوت‌های زن را از لحاظ اندام و جهات دیگر، نشانه ناقص بودن و پست و بی ارزش بودن او می دانند.

از طرف دیگر عده ای در جوامع غربی به طرفداری از حقوق زن، با تفکر آزاداندیشی و لیبرالیستی و تفکر فمینیستی با تمسک به باورهای ناصحیح، زن را از هر لحاظ مساوی و مشابه مرد، قلم داد می کنند، این دو دیدگاهی که مسیر افراط و تفریط را در مورد زنان پیموده، باعث ایجاد شبهات نسبت به مسائل حقوقی زنان گردیده است و هجمه عظیمی علیه تفکر دینی مبتنی بر اسلام آغاز کرده و این طور القاء می کنند که اسلام برای زنان حقوق کمتر از مردان قائل شده است و زن را موجود کم ارزش میدانند، و آتش این هجمه ها کم و بیش در بین نسل جوان زن و مرد مؤثر واقع شده است، به گونه ای که بعض افراد از باب حس کنج کاوی و بعض دیگر با باورهای نادرست، شبهات و اشکالات را مطرح می کنند.

بنا بر این باید به چند نکته در مورد حقوق زنان توجه شود:

اولاً: اینکه با روی کرد دقیق و عمیق به دین مبین اسلام، زنان مسلمان باید به همه

حقوق شرعی و دینی خود دست یابند.

ثانیاً: عادات و رسوم غلط که در بعض جوامع بلکه اکثر جوامع اسلامی نسبت به مسائل زنان وجود دارد و باعث تضييع حقوق فردی و اجتماعی آنها می شود باید از دین تفکیک گردد؛ زیرا دین ستیزان به بهانه ردّ سنتهای ناروا، دین و ارزشهای آن را نفی می کند.

ثالثاً: باز شناسی حقوق زن بلکه هر انسانی اعم از زن و مرد که حق او در معرض تضييع قرار دارد، کاری مقدس و با ارزش است، اما افراطی گری در احقاق حقوق، خود مانع اجرای عدالت و تأمین حقوق زنان خواهد شد، همانند فمینیست ها که از تساوی و تشابه کامل حقوق زن و مرد فراتر رفته و به جنسیت پرستی رسیده اند یعنی جنس زن را برتر از جنس مرد می دانند.

رابعاً: باید بدانیم که هرچه بی عدالتی و ظلم که در حق زنان صورت گرفته و یا می گیرد، ماحق نداریم، به پای دین ختم کنیم، دین و قانون الهی را در این زمینه محکوم کنیم، بلکه هرچه ظلم است، بی عدالتی است، ناهنجاری است و.. برخواسته از عدم آگاهی و عدم آشنایی و عمل نکردن پیروان دین است، نه اینکه دین مقصر باشد.

خامساً: نقادی و کنج کاوی، امری است نیکو و مورد پذیرش دین اسلام، لذا دانشمندان اسلامی به این امر توجه داشته و با آغوش باز به اندازه توان علمی و آگاهی شان پذیرای نقادی ها، سؤالات و اشکالات نسبت به مسائل مختلف دینی بوده باشند.

با توجه به آنچه ذکر شد، یکی از موارد پرسر و صدا نسبت به مسائل حقوق زنان، مسئله قصاص، دیه، ارث، قضاوت و شهادت زنان است، از جمله این موارد، مسئله «تفاوت دیه ای زن نسبت به مرد است»، که به جهت عدم توجه به مبانی و معارف اسلامی در جهان معاصر باعث شبهات و اشکالات متعدد گردیده است و این رساله براساس احساس مسئولیت دینی و فقهی، در راستای حل شبهات و اشکالات که نسبت به تفاوت دیه زن و مرد مطرح شده است تدوین گردیده تا پاسخ باشد به سؤالی که در این مورد مطرح است:

۲- سؤال اصلی:

چه تفاوت‌های در دیه ای زن و مرد از دیدگاه فقه فریقین وجود دارد و ادله آن چیست؟

۳- سؤالهای فرعی

۱- آیا تفاوت دیه موجب برتری و تفوق مرد بر زن نمی باشد؟

۲- ماهیت فقهی و حقوقی دیه مجازات است یا خسارت مالی؟

۳- حکمت و فلسفه تفاوت دیه در زن و مرد چیست؟

۴- فرضیه پژوهش

از دید گاهی فقه فریقین، تفاوت دیه در زن و مرد، هم در نفس و هم در اعضا و منافع، با استناد و استدلال به روایات و اجماع، پذیرفته شده است.

دیگر اینکه تفاوتها نه تفوق و برتری جنس مرد بر زن است و نه تبعیض و بی عدالتی در حق زنان.

۵- هدف پژوهش:

آنچه در تدوین این رساله مقصود بوده عبارت است از:

نخست اینکه با مطالعه و تحقیق در موضوع مورد نظر، به علت، فلسفه و حکمت تفاوت دیه زن نسبت به مرد آشنا بشوم.

دوم این که تدوین این رساله، شاید کوچکترین خدمت باشد در مکتب امام صادق علیه السلام و پاسداری از میراث فقهی و فرهنگی آن امام بزرگوار.

سوم اینکه با توجه به اهمیت این موضوع و مواجه بودن آن با اشکالات و شبهات و دغدغه ذهنی خودم به تدوین این رساله اقدام نمودم، تا بتوانم پاسخ مناسب برای رفع اشکال، شبهات و سؤالات که در این موضوع مطرح است پیدا کنم، اما به یقین نمی توانم ادعا کنم که به این اهداف عالی رسیده باشم. والله اعلم

۶- اهمیت و ضرورت پژوهش و فایده آن.

در رابطه با ضرورت و اهمیت این پژوهش در ضمن بیان مسئله به حد کافی اشاره شده است، اما ذکر این نکته لازم است، که هر موضوع فقهی، حقوقی و علمی، که با ابهامات و شبهات و سؤالات مواجه بشود، تحقیق و پژوهش در اطراف آن موضوع اهمیت و ضرورت دارد، که موضوع رساله مورد نظر از همین موارد است.

آگاهی یافتن و رفع اشکال و ابهام از یک موضوع که باعث نجات عده ای و راهنمایی افرادی که تحت تأثیر القانات شبهه افکنان قرار می گیرند، از فوایدی است که مترتب بر این پژوهش می باشد.

فائده دیگری که به نظرم خیلی ارزش مند است، اینکه پژوهشگر هر وقت به دنبال تحقیق یک موضوع خاص می رود، با افکار و منابع مختلف آشنا می شود که در غیر این صورت دست یابی به چنین منابع و آشنا شدن با افکار و آراء فقها و دانشمندان امکان ندارد.

۷- سابقه پژوهش

موضوع دیه از ابعاد مختلف، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است، هر فقیهی که کتابی را در فقه نوشته است «دیه» را در یک باب مستقل بحث و بررسی نموده از قبیل اینکه در چه مواردی دیه واجب می شود و شرایط دیه چیست، به چه کسی دیه تعلق می گیرد، انواع دیه و اقسام آن و... و هم چنین در کتابهای حقوقی به مقوله دیه پرداخته شده است، اما بحث «دیه» تحت عنوان «تفاوت دیه زن و مرد» با این روی کرد که از منظر فقه فریقین بررسی شده و ادلته و حکمت و فلسفه آن مورد بررسی قرار گرفته باشد صورت نگرفته است.

از جمله مواردی که می توان در این زمینه و نزدیک به این عنوان قلمداد کرد، کتاب «تفاوت زن و مرد در دیه و قصاص» است که با توجه به طرح باز نگری مواد ۲۰۹ و ۲۷۳ قانون مجازات اسلامی، توسط آقای ابراهیم شفیعی سروستانی، تدوین شده است

و مقاله نیز به این عنوان از دکتر حسین مهرپور، در فصل نامه متین به چاپ رسیده است، البته به شکل پراکنده در لابلای آثار حقوقی، کتاب، مجلات و مقالاتی که در زمینه حقوق به ویژه حقوق زن نوشته شده است، به مسئله تفاوت دیه زن و مرد نیز پرداخته شده است.

۸- نوآوری و جنبه جدید بودن پژوهش

آنچه که در این تحقیق و پژوهش به عنوان نوآوری می توان گفت، این است که پژوهش مورد نظر تحت عنوانی که انتخاب شده است، (تفاوت دیه زن و مرد) مباحث بسیار مهم و اساسی را در چهار چوبه خود جمع کرده است، که در اکثر آثاری که مربوط به موضوع دیه نوشته شده است، به خصوص، در کتب فقهی مذاهب اسلامی به طور مفصل و مطلوب بیان نشده است؛ لذا در این رساله تلاش شده است، مباحثی را که بسیار پراکنده در لابلای آثار حقوق دانان اسلامی و مجلات مشاهده می شود به طور مفصل بررسی و ارزیابی کند و به نتیجه ای مطلوب برسد.

۹- روش گردآوری اطلاعات و داده های پژوهش

روش جمع آوری داده ها و اطلاعات، کتابخانه ای می باشد، که از متون و منابع موجود و قابل دسترس اعم از کتب، نشریات، مقالات، مجلات و پایان نامه که مربوط به موضوع رساله بوده گردآوری شده است، و تا حدی تلاش شده است که از منابع دسته اول استفاده گردد.

۱۰- قلمرو پژوهش (زمانی، مکانی و موضوعی)

از لحاظ زمانی و مکانی محدودیت ندارد، در هر زمان این مباحث که در رساله آمده قابل طرح و کار برد فقهی و حقوقی دارد، از نظر مکانی نیز محدود به جغرافیای خاصی نمی شود و در هر کشور از کشورهای اسلامی، قابل بررسی است.